

Dissertatio De Spiritv Moderationis

Editio Tertia, Halae Magdeburgicae: Litteris Christiani Henckelii, A. M DCC XIX. Mens. Febr.

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn870262750>

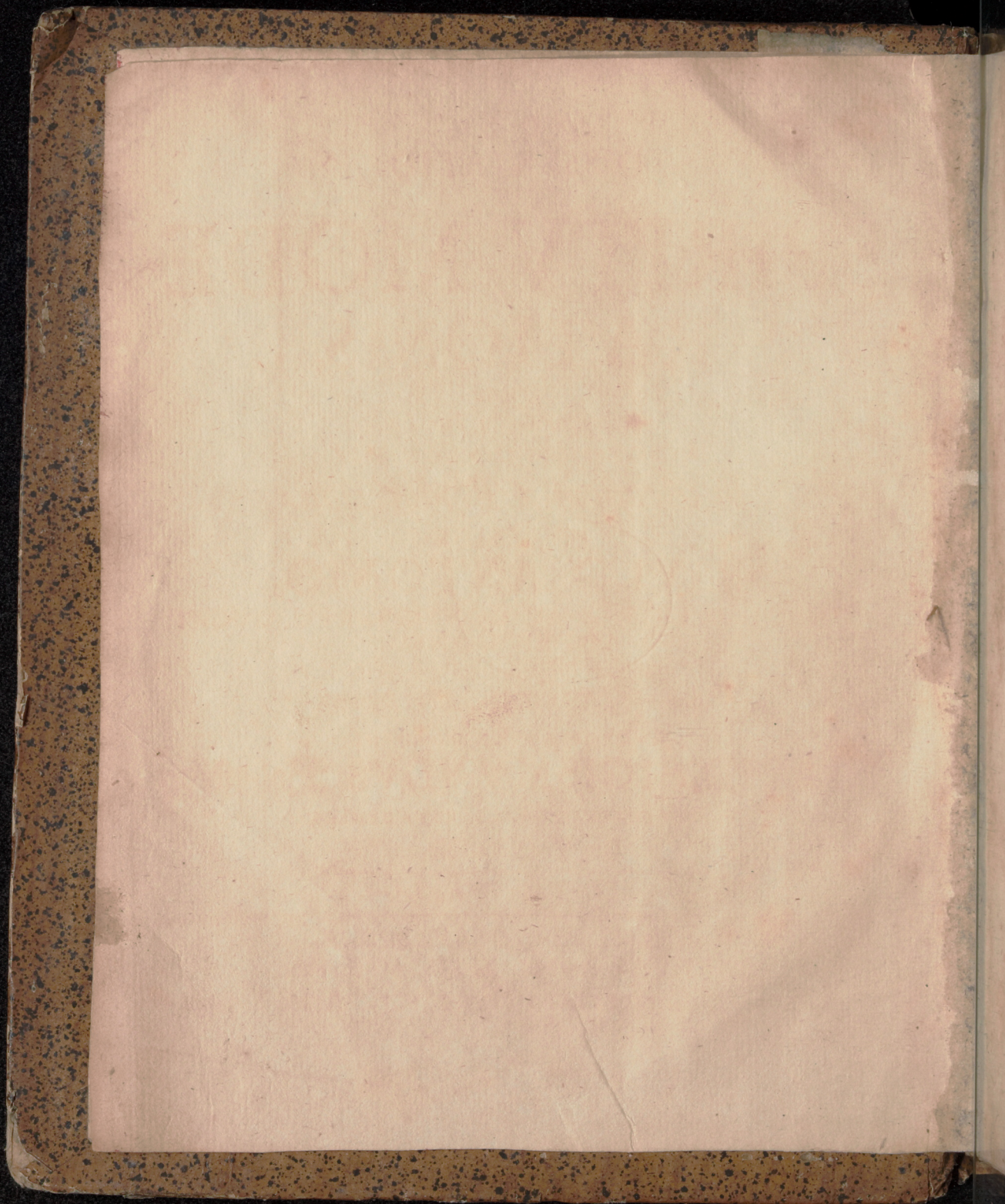
Druck Freier Zugang

34

Fa. - 1092 (34.)

Q. D. B. V.
DISSERTATIO
DE
**SPIRITV MODE-
RATIONIS,**

Quam

(occasione Loci 2. Tim. I, 7.)

SUB AUSPICIO DEI OPT. MAX.

In Academia Fridericiana

PRAESIDE

PAVLO ANTONIO,

THEOL. D. ET P. P. AC CONSIST. REG. DVCAT.
MAGDEB. CONSIL.

publicæ disquisitioni exposuit

Anno MDCCVII, d. XXIV. Septembr.

AVCTOR ET RESPONDENS

DAVID SIGISMVNDVS Bohnstedt

DERSHEIMIO HALBERSTADENSIS;

Iam V. D. M. Essenæ.

EDITIO TERTIA.

HALAE MAGDEBVRGICAE,

RECVSA A. MDCCXIX. Mens. Febr.

LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr.

IESu Chrifte, Saluator ouium errabundarum, ad-
fiste nobis Spiritu tuo & potentia & charitatis &
moderationis! Amen!

§. I.

Immense fane, DEI Patris est benefici-
um, quod præter superabundantem Filii sui
gratiam, etiam Spiritus S. communionem
vere fidelibus concedat. Sed tanta e contra,
proh dolor! semper est & fuit plurimorum
hominum peruerfitas, vt, qui Spiritus S. inha-
bitantis eiusque donorum sanctificantium in via salutis ne-
cessitatem serio euinceret, vel Noua plane vel Paradoxa au-
ribus ipforum inferre videretur: Aut, si qui de Spiritus S. ef-
ficacia etiam aliquid afferere tenerentur, magis circa externā
quandam Spiritus Adfistentiam, quam intimiorem illam eius
Communionem occuparentur. Causam tantæ miseriæ inda-
gaturus Ignorantiam simplicem apud multos, (1. Cor. XV. 34.)
Repugnantiam morosam apud plures (Gen. VI, 3.) facile de-
prehenderet. Vtrosque tamen expressis de hac veritate ver-
bis Scriptura S. conuincit Rom. VIII, 14. *Qui Spiritu Dei a-
guntur; hi sunt filii Dei;* & v. 9. *Qui Spiritum Christi non
habet, non est ipseus.* Iuuabit ergo Spiritus Dei & Christi,
Charismatis sui effigiem aliquam pro viribus a DEO implo-
ratis exhibere.

§. II. Qualem scilicet Spiritum Apostolus intellectum
velit, interpretes ipse est 2. Tim. I, 7. *Non dedit, inquit, Deus
nobis Spiritum Timiditatis, sed Potentiæ, Charitatis & Mo-*

derationis. Lex etenim diuina ab omni homine peccatore strenue exigit, vt pie erga *Deum*, iuste erga *proximum*, & σωφρονως sobrie ob *semet ipsum*, modo & mensura voluntati diuinæ conformi, viuat in hoc mundo. Tit. II, 12. Sed homo *se ipsum* explorans inuenit vbique ἀδυναμίαν & ἀνομίαν. Hinc oritur Spiritus *timiditatis*, in anxietate seruili ob peccati in dominando & damnando robur, aliisque in difficultatibus passim surgentibus consistens. Et hic quidem, quatenus ex legis diuinæ operatione connascitur, omnino donum DEI & necessarium quidem est; sed alienum, ex officio Spiritus S. alieno redundans. Proprium vero donum Dei est ex Evangelio, quod homini sub anxietate illa ad Christi crucem & vulnera confugienti, ibique vere pœnitenti & credenti confertur, & est [1] *Spiritus Potentiæ* respectu *Dei*, seu ipsa fides, quæ vicit & vincit legem peccati & mortis, ex efficacia mortis & resurrectionis Christi; [2] *Spiritus Charitatis* siue habitus ille diuinus ex voluntate Dei *proximi* salutem intime semper obseruans: Et [3] *Spiritus Moderationis*, qui, *sui ipsius* imbecillitate ob oculos posita, potentiam illam & charitatem rite ac submisse dispensat, & ab omni inquinamento tumidæ carnis vindicat, ne thesaurus ille potentiæ & charitatis vasis nostris fictilibus diffundatur, 2. Cor. IV, 7. sed voluntas Dei bona accepta & perfecta probetur. Rom. XII, 2. Quemadmodum vero ignis ille cœlestis, Spiritus Christi scilicet, cineribus peccati adhuc inhabitantis facile iterum obruitur: Ita semper folle verbi diuini, precum, vigilantiae &c. resuscitandus est, vt redardescat. Et hoc ipsum est, quod Apostolus, vti a Timotheo peculiariter, ita communiter ab omnibus fidelibus 2. Tim. I, 6. 7. per τὸ ἀναζωοποιεῖν summo opere contendit.

§. III. At enim cum *de Spiritu Moderationis* (σωφρονισμῷ) inprimis pluribus agere animum induxerimus; Primo eundem paucis describere, deinde singula eius momenta ordine edisserere iuuabit. *Est itaque iustæ Moderationis Spiritus Charisma diuinum per & propter Christum homini, suam ipsius fragilitatem sentienti, ad Dei tamen potentiam in fi-*

de

de semper confugienti, Charitate imbuto, collatum, quo, quid sibi agendum sit, nec ne, secundum mensuram gratiae virium submisce exploratur, & sobrie dispensatur, ut quietus esse possit in conscientia, ac eo letius certare pro Christo in DEI gloriam, & veram proximi salutem in omni vocatione.

§. IV. Atque de Etymologia vocis σωφρονισμὸς cum pauca primum dicenda sint, notum est, esse vocem admodum prægnantem, adeoque scriptores eam latine sola voce Moderationis vel Sobrietatis &c. non adæquate prorsus interpretari posse. Quod ipse Lutherus agnoscens in germanica Versione, in qua tamen voce *Zucht* præ aliis mentem propius attingit, glossam addere non recusauit. Est enim vox composita ex antiquo σάος *sanus*, & φρονίως *prudens vel quasi providens versor circa facienda & cauenda*, quod iterum a φρον *mens* descendit: φρον vero secundum Lexicographos a προίω *proicio* derivatur, quasi mens sit consilia proiciens. Hinc ergo Spiritus Moderationis quasi correctrix Spiritus dicendus erit, qui mentem, voluntatem, affectus, sensus, omnia dicta & facta, imo totam animam hominis in aulia insanitatis seu ἀνομίας declinaturam, in sanum semper, h. e. εἰς τὴν ἀπλότητα τὴν εἰς τὸν Χριστὸν reflectit iterum atque repurget. 2. Cor. XI, 3. Quod ex oppositione verborum ἐξίστην *mente excidere* & σωφρονεῖν 2. Cor. V, 13. affatim liquet. Unde & ob certos respectus diuersis in Scriptura gaudet denominationibus, e. g. dicitur φρόνημα πνεύματος Rom. VIII, 6. 26. 27. σοφία in Prouerbiis, Syrac. & Sap. I, 4 5. Iac. III, 17-15. Ef. XI, 2. Bona manus Dei super fideles Esræ VII, 6. Nehem. II, 8. φρόνησις δακρύων Luc. I, 17. ἐγκατάστα 2. Petr. I, 6. Vnctio docens I. Ioh. II, 20. 27. ἐπιχορηγία πνεύματος Phil. I, 19. φῶς Ioh. VIII, 12. Πf. XLIII, 3. Typum quoque eius si cui respicere lubet, egregium, meditari potest in *columna nubis & ignis*, Israelitas veræ ad terram promissam viæ ignaros per deserta vaga manu ducente. Exod. XIII, 21. Item in *Vrim & Tummim* pectorali Sacro inditum. Leuit. VIII, 8. 1. Sam. XXX, 7. 8. col. lat. Ebr. VIII, 10-12.

§. V. Porro Spiritus describitur h. l. a variis effectibus

ex ipsiusmet inhabitatione resultantibus. v. 5. 7. 14. Vti alias
variae occurrunt significationes : Sic verbum Dei, ipsum
salutis organum, dicitur *Spiritus* 2. Cor. III, 6. quia Spiritum
S. auctorem agnoscit, eiusque efficaciam ac indolem intime
semper coniunctam habet. Specialis Reuelatio Spiritus
vocatur *Spiritus* Apoc. I, 10. Aliquando etiam salutare mo-
tus & ἐνεργήματα s. Charismata hoc nomine veniunt. Quæ
posterior significatio cum nec ab hoc loco aliena sit; & ve-
ro varii generis Charismata dentur: iterum dispiciendum
est, quod & quale hic a nobis intendatur. Sunt enim Cha-
rismata [1] *Naturalia*, quæ Deus per naturæ & ingenii vires
ac ductum hominibus diuersimode dispensat, sed vt a pec-
cati Originalis labe penitus polluuntur; ita non, nisi cum
per Spiritum S. purgantur & reguntur, Deo placere pos-
sunt. [2] *Spiritualia*, & hæc rursus vel generalia s. ordinaria,
qualia sunt dona Illuminationis, Regenerationis, & Reno-
uationis, cuius homini ad salutem ineuitabilia: Vel pecu-
liaria seu extraordinaria, & ministrantia etiam, quæ quibus-
dam tantummodo hominibus ad varios vsus, tam publicos
quam priuatos, tam spirituales quam corporales & exter-
nos, a Spiritu S. conceduntur, vt videre est ex 1. Cor. XII. &
XIV. Nobis hic Spiritus Moderationis est insuper Do-
num Spirituale, ad ministerium verbi *peculiariter* directum,
in humilitatis conscientia fulciens ac sanctificans mentem
& voluntatem, vt tam in iudicando quam agendo effectus
Spiritui S. homogenei inde enascantur.

§. VI. Fundamentum proximum & Causa meritoria sa-
lutis nostræ, vt ratione iustificationis, ita & ratione sanctifi-
cationis, eiusque donorum, est Iesus Christus Eph.
I, 7. 8. unctus ipse Spiritu Patris supra omnem mensuram,
tanquam Sacerdos, Propheta & Rex, Ps. XLV, 8. Esa. XI, 2.
vt sic mortis & resurrectionis aditu suo cruento Deo Patri
reconciliatos ad dextram eiusdem indefinenter regeret per
Spiritum Potentiæ, Charitatis & Moderationis. Ioh. XVI,
7. 13-15. Atque in hoc ipso magnam N. T. prærogatiuam
deprehendere licet: Quanto enim clarius fons iste salutis
mani-

manifestatus est, tanto dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ,
aquæ scilicet Spiritus sanctificantes. Quin imo hac via, vi-
ta & veritate perspicue resecta, non est, quod ad illas
amplius angustias Mosaicæ & Pædagogias humanas fideles,
velut serui, adstringantur; Ierem. XXXI, 33. 34. 1. Tim. I, 9.
sed omnes sunt *θεοδιδακτοι*, edocti & edocendi per Spiritus
S λόγον ἐμψυτον iuxta promissionem impletam & semper
adhuc implendam ex Ioh. VI, 45. collat. Esa. LIV. 13. At
vellicat hic etiam aurem causa impulsiva, quæ mouit Deum,
Spiritus hunc nobis impertiendi, quæ sicut intra Deum
est immensa ipsius misericordia, innixa dicto Christi me-
rito, ita extra eum est miseria & cæcitas hominum natu-
ralis, nunquam satis deploranda. Etenim *in viis ipsorum
est inuersio & miseria, & pacis viam ignorant omnes*, nec
proprio Marte agnoscere possunt. Rom. III, 17. 18. Eph. IV.
18. Et licet per lumen gratiæ sub vero salutis ordine viam
pacis, & lucis ingressi sint quidam; (Ps. XXXVI 10.) vndique
& vbiq; tamen Satanas, caro & mundus, tenebras menti ac
conscientiæ offundere tentant, vt viæ semel patefactæ pro-
gressum ac finem prosequi nequeant, nisi Spiritu Christi se-
mel gratis concessio iterum iterumque per vsum verbi ac
precum refocillati. 2. Tim. I, 6. 2. Pet. I, 5-11. Hinc dextre
clamat David Ps. CXIX, 176. *Erro, vt pecus quæ perit, quæ-
re seruum tuum, o Domine; nam Præceptorum tuorum non
obliuiscor!*

§. VII. Ordo autem, quo obtineri potest ac debet Cha-
risma nostrum, est seria *pœnitentia*, & *fides* non ficta. Quip-
pe homines sibi relictî inflati sunt in cæcitate suâ, & sibi solis
sapiunt, naturæ insuper lumine abutentes: Malunt quiduis
audire, quam vilius arrogantiae & insipientiæ a verbi diuini
Spiritu accusari. Et hic est *Spiritus ebrietatis & turbulen-
tiæ* Es. XIX, 14. *Spiritus alti soporis* ibid. c. XXIX, 10. *Hi sunt
equi & muli* insipientes recalcitrantes semper contra gratiæ
& libertatis benignum Spiritum; Ps. XXXII, 9. Qui idcirco
maledictioni diuinæ & morti æternæ succumbunt: *Væ enim,*
Scriptura clamat, *sapientibus iudicio suo, & coram facie sua
intelli-*

intelligentibus! Esa. V, 21. & prudentia carnis mors est & inimicitia aduersus Deum. Rom. VIII, 6. 7. Ex his ergo laqueis & captiuitate Satanæ si quis resipiscere cogitat, necesse est, vt hanc *Φιλαυρίαν* suam & proprium *Φρόνημα* vna cum fonte eius, peccato scilicet Originali, serio dolore agnoscat, 2. Tim. II, 25. 26. maledictioni & iudicio diuino se submittat humillimum, atque fide, per meditationem promissionum diuinarum & preces constantes accensa, abnegare incipiat omnem sapientiam, facultates & vires animæ proprias, imo se totum, vt sic fides victoria facta de mundo a DEO propter Christum Iustificetur, Sanctificetur, & *Gubernetur*, vtque tum ex homine fluant fluuii aquæ viuæ, & se & alia membra Christi mirifice irrigantes. Ioh. VII, 38. Egregie hanc rem David proprio illustrat exemplo Ps. XXXII. primo loco ponens fundamentum pœnitentiæ, fidei & abnegationis v. 1-6. deinde v. 9. promissionem Dei de Moderationis Charismate summo cum gaudio ac deuotione sibi instillans, conf. Psal. XXV, 8-10 14. Syr. IV, 17-22. c. VI, 18-37. c. XXXIV. toto, & v. 14. in specie, Matth. VII, 24. seqq. Neque hic ob stare potest, quod Charisma hoc dicatur in Timotheo esse per impositionem manuum, 2. Tim. I, 6. namque ipse Apostolus v. 7. Deum omnibus fidelibus donasse hunc spiritum fatetur, & v. 5. non fictam fidem ex gratia miserante & sanctificante sub informatione materna impetratam in Timotheo agnoscit. Itaque impositio manuum, cum precibus ardentibus Pauli & totius ecclesiæ coniuncta, augmentum tantummodo & confirmationem huic Charismati addebat. Ne dicam, ipsam impositionem manuum effectum suum omnem deriuare ex ipsius Christi tanquam Summi Sacerdotis benedictione. Luc. XXIV, 50. Gal. III, 8.

§. IIX. Ordine ita rite obseruato Spiritum homo nanciscitur immixtantem seu inhabitantem, quem notanter dicimus *collatum*. Atque in hoc ipsi subscribimus Paulo, emphatice dicenti, quod Charisma hoc vere subsistat intra Timotheum (*ὁ ἐστίν ἐν σοὶ*) 2. Tim. I, 6. exprimendo statum illum habitualement perseuerantem, quo Spiritum hunc adeo intime cum

cum omnibus hominis facultatibus vnitum sentinus, vt & homo & spiritus cooperentur ad vnum effectum & simplicitatis & prudentiæ veræ producendum. Etenim Deus concurret & cooperatur quidem benedictione sua generali omnium Creaturarum operationibus, ipsorumque impiorum actionibus physice spectatis, easque vel plane immutat vel ad effectum sibi sancte placentem disponit, ceu constat ex Exemplo Bileami Num. XXII - XXIV. & Pl. XXXIII, 15. Specialem tamen mansionem & communionem regimenque paternum in fidelibus suis Deus per Spiritum suum habet & mirifice exercet, quemque fideles non coacte, sed libere & sponte sequuntur. Ioh. XIV, 23. 1. Ioh. III, 24.

§. IX. *Formalis porro ratio & proprietas Charismatis nostri consistit in continua directione animi ad providendum solícite, ne vel in defectu vel in excessu peccemus, sed iustum obseruantes æquilibrium, facultatem iudicandi & agendi tranquille custodiamus, ad mentem & voluntatem Dei.* Quippe duplex apud Renatos sentitur agendi principium; alterum dominando, *Spiritus*; alterum afficiendo, *Caro*. Atque inter hæc tanta intercedit antipathia, vt nulla cogitata, nulla dicta & facta, nullusque rerum creaturarum vsus institui ab homine renato queant, quæ vel obscurare, vel peruertere, vel effectui saluari præcludere non intendat caro. Quapropter, ne fiat excessus carnis & defectus Spiritus, sobrietatis Spiritus, exsuscitata simul potentia sua & charitate, accedat oportet, qui purgatione pœnitentiali semper iterata tenebras carnis a luce mentis ac voluntatis diuinæ discernat, atque sic omnia animæ instituta ad metam Deo gloriosam animæq; salubrem disponat. 2. Cor. VI, 4-10. c. III, 17. Quoniam vero hoc totum negotium & *Intellectus* & *Voluntatis*, ipsius etiam *Appetitus* sensitiui operationibus verbo sanctificationis absoluitur; quatuor inde potissimum apud hominem nascuntur officia: [1] omnia obiecta gnauiter & circumspécte secundum circumstantias Loci, Temporis, Personarum &c. coram Deo, summo rerum omnium Moderatore, ponderare, Prou. IV, 23. Eph. V, 16. 17. 1. Thess. V, 21. [2] bona & vera amore, falsa

& mala ac inordinata omnia odio prosequi. Col. III, 1. 2. Phil. IV, 8. [3] Pericula circumspicere vt declinentur, quia tela prauis minus nocent. Matth. X, 16. [4] Periculis non euitandis *πρωτολογία* spirituali obuiam ire. Eph. VI, 1. seqq. Ex quibus sua sponte sequitur, & securitatem & præcipitantiã tam in iudicando quam agendo omnem exulare debere. Rom. XI, 20. Iac. III, 17. Phil. II, 12. Gal. VI, 1. Atque sic *metus* Vitiōsus *metu* Vero, qui reuerentialis vocari solet, corrigitur, Prou. XXII, 14. salua parthesia genuina fidei.

§. X. Sed omnem rem illustrabunt egregie *obiecta*, etiam remotiora, circa quæ Spiritus Moderationis versatur, quæ partim *intra*, partim *extra* hominem reperiuntur. Inter priora primas fert ipse respectus conuersionis primum, & deinde renouationis. Sicut enim in hoc non tantum offertur, sed & radicatur & fundatur Moderationis Spiritus; ita in eodem circa Discrimen Legis & Euangelii maxime est occupatus. Siquidem ex huius vtriusque abusu pax illa supernaturalis in animæ viscera non solum non introducit, sed & omne initium bonum ex præueniente & præparante gratia haustum maturescere nequit. Paucis: vel Hypocrisis vel Securitas inde enasci oportet. Atque ex Legis quidem abusu oritur Hypocrisis strictius dicta, siue anxietas seruilis occasione carnis siue peccati originalis spiritum infestantis. Dum enim Lex (1) elenchum suum exercet contra hominem, vt peccata omnia agnoscat & serio detestetur; homo contra partim ex amore sui, partim ex timore seruili, Deum sibi vt tyrannum & austerum fingens (Luc. XIX, 21.) non vult *υποδου* Deo fieri in agnoscendis, confitendis & abnegandis carnis prauitatibus omnibus. Rom. III, 19. Pf. XXXII, 3. 4. Huic ita medetur Moderationis Spiritus, vt (2) Impossibilitatem salutis obtinendæ sine agnitione & abnegatione peccatorum omnium, Luc. XVI, 15-17. Pf. XXXII, 3. 4. 5. (3) promittitudinem & *σπερμ* diuinam remittendi peccata omnemque salutem in Christo offerendi & conferendi explanet. Rom. X, 21. 2. Cor. V, 19-21. [2] Lex etiam *padagogus* esse debet ad Christum, sed homo mauult hære tandem in

in anxietate serui & ancipiti statu suo, vt facile inde tristitia, quæ debebat esse *κατὰ θεόν*, (2. Cor. VII, 10.) in tristitiam mundi & Manichæismum degenerare possit. Quod Paulus præcauet in peccatore illo Corinthiaco 2. Cor. II, 6. 11. Imo ipse Spiritus Moderationis hic quidem homini indignitatem suam agnoscendam si sit ad paupertatem spiritus fouendam, attramen insuper docet, finem legis esse Christum ad iusticiam cuius credenti, in cuius gratia ultimo sit subsistendum & penitus acquiescendum. Rom. X, 4. 2. Cor. XII, 10. Hebr. X, 19-22. [3] Legis officium est Didacticum, vt homini voluntatem DEI explicet implendam ac vere obseruandam. Hinc iterum hominis peruersa ratio vel propriam iusticiam in contritionis via immature requirit, vel homo seipsum coercere satagit vario cultu electio, vt ita cor & conscientia semper in suspensio linquantur. At enim Spiritus ille diuinus gratia prius firmandum cor, & fidem per charitatem Dei in corde effusam efficacem esse debere, fideliter suggerit. Prou. XVI 2. c. XXI 2. Hebr. XIII, 9. Gal. V, 6. Idem vero Moderamen Spiritus Dei exercet apud fideles in Mediorum Verbi, Sacramentorum, vigilantia, patientia & precum seruo & constanti usu: Cuius sentiant interdum vel defectum aut neglectum ex carnis torpedine, vel non adeo vberiores profectus, licet vel maximam constantiam & fidelitatem adhibuerint; Illic castigat corda Spiritus, vt carnis pondus per mortem Christi enecent & deponant, Hebr. XII, 1. seqq. & seruo atque constanter circa verbum mediorum laborent, Hebr. X, 24. 25. 32-39. Luc. XVIII, 1. seqq. Hic vero solatur corda & excitat promissionibus ex gratia Christi, 2. Cor. VI, 16. c. VII, 1. instillando insuper fundamentum fidelitatis reciproce Dei & fidelium: *Omni (fideliter) habenti dabitur (fideliter) vt abundet.* Matth. XXV, 29. Securitatem porro & Hypocritin latius dictam parit abusus Euangelii, quando quis absque vero poenitentia, abnegationis & non fucata fidei ordine promissiones Euangelicas & meritum Christi applicando sibi audacissime persuadet pacem cum Deo omnemque salutem. Sed pacem

hanc fidam sedulo interrumpit Spiritus Christi partim conscientiae stimulis acrioribus, Apoc. III, 14 - 22. partim iudicis & poenis diuinis, tam corporalibus quam spiritualibus, Deut. XXIX, 19 - 22. 1. Cor. XI, 30 - 32. Pl. L, 21 - 23.

§. XI. Atque in Renouatione quoad Discrimen Legis & Euangelii vltimumque mediorum salutis par obtinet ratio, vt & ibi probe valeat illud Lutheri: *Discamus sub disciplina scilicet Spiritus Sobrietatis recte distinguere tempus Legis & Gratiae, non verbis, sed affectu, id quod omnium est difficillimum.* conf. Ven. D. Breithauptii Theses p. 179 - 183. Tantummodo adhuc obseruetur, quod, cum Renouatio in purgandis & sanctificandis semper facultatibus hominis, & superioribus & inferioribus, versetur, partium suarum & hic haud immemor sit Spiritus Correctrix. Namque intellectum hominis renati dum implet varia spiritali cognitione, sapientia & *δωρυγία*; Eph. I, 8. simul etiam praecauet, vt nec ad inflationem nec ad temerarium & arrogans de proximo iudicium, sed ad ædificationem fidei, pacis & gloriae Dei eadem impendantur. Eph. IV, 14 - 12. Rom. XII, 3. 16. 17. Gal. VI, 2 - 4. Voluntas autem noua, seu sanis affectibus denuo imbuta, est ipsa quasi sponsa Spiritus Christi, quam perpetuo ambit & blandissime mulcet, vt intime adhæreat Domino, 1. Cor. VI, 17. vt abneget mundum cum cupiditatibus, & desideria sua & affectus ferat in Dominum, ambulando semper in & cum Domino eiusque membris. Tit. II, 12. 2. Cor. V, 1 - 9. Eph. IV, 26. 31. 32. Similiter sensus interni & externi, vultus & membra corporis, cum antea superbiae, auaritia, libidinis, iræ, inuidiae ac proteruitiae specula & organa *ἀνὰ ἑαυτὰς* fuerint; iam imaginem Christi, humilitatem, patientiam, castitatem, temperantiam, mansuetudinem & charitatem designant, & custodiuntur in Iesu Christo. Rom. VI, 13. 19. Phil. IV, 7. Præterea crux & quæuis afflictiones siue internæ siue externæ plurimum renouationi inferuiunt, in quibus rite dispensandis Spiritus Christi multum occupatur: (1) enim fideles probe erudit de fundamento crucis, quod propter corruptionis prauitatem intimam immittatur, sitque conditio

ditio glorificandorum ordinaria: (2) de Vfu crucis tam in detegendis defectibus fiduciæ, precum &c. & affectibus ac concupiscentiis prauis, quam in agnoscendo fidei & fructuum spiritus incremento: (3) Solatium cœleste etiam animis fidelium sub ipsa cruce affundit, & Christum cum Patre non austerum respici finit, sed mirum in modum clarificat. Hebr. XII, 5-12. Rom. VIII, 17. 18. 25-28. 36-39. conf. Venerand. D. Breithauptii Theses p. 177. 174. Tam laze ergo opus diuini moderaminis patere, nemo facile inficias ibit, qui hocce Charisma æque, ac potentia & charitatis Spiritum, Timiditatis spiritui 2. Tim. I, 7. oppositum esse perpendit. Quicquid igitur timiditatem eam & seruitutem gignit in fidelibus, illud Spiritus Christi hoc modo nexuque rescindat oportet. Videatur diss. Herrnschmidiana de *discrimine* virt. mor. & *spiritualium* c. 4. P. 1. §. 7. seq. P. 2. §. 14. c. 5. P. 1. §. 8. sq. c. 7. P. 2. §. 5.

§. XII. Circa *Obiecta extra* hominem deprehensa ne oculus cordis ac mentis nequam (*πονηρός*) fiat, sed simplex, sanus & sobrius maneat; Matth. VI, 23. Ante omnia hæc ex supra dictis fundamentalis quasi regula a spiritu sapientiæ semper est discenda: *Supra omnem observationem custodi cor tuum, nam ex eo prodeunt actiones vite.* Prou. IV, 23. Hanc regulam probat ipse Christus Matth. XV, 17. seqq. *Quæcunque, ait, ex ore proficiuntur, ex ipso corde egrediuntur, & illa polluum hominem &c.* In omnibus autem, quæ hominem circumstant, in genere primo opus vel Dei vel diaboli sese offert, hoc deuastare magis ac magis in se & aliis, illud magnificare ac promouere homo renatus per Spiritum Christi studet. Opus DEI cum in regno & Naturæ & Gratia deprehendatur, & vero regnum Naturæ mutuo sit propter regnum Gratia & Gloria, illo ita fruitur homo spiritualis, vt ad honorem Dei omnia dirigendo, 1. Cor. X, 31 gratiam in se aliisque Spiritus S. templis nec infirmet nec destruat. 1. Cor. III, 17. Destruitur vero aut infirmatur pax conscientia propria & aliorum, si ita vtaris cibo, potu, vestibus aliisque bonis corporalibus in regno Naturæ, vt (1) dubitet conscientia de hu-

ius vel illius rei vsu. rectusne sit nec ne? Rom. XIV, 23. (2)
 vt carnis cupiditates irriterentur ad contristandum Spiritum;
 Rom. XIII, 13. 14. Eph. IV, 30. c. V, 8. (3) vt scandalum detur
 aliis, & contra conscientiam, & contra charitatem ordinem-
 que ciuilem agendi: (4) in defectu, vt victus necessarius
 corpori subtrahatur, quo mens sana in corpore sano non
 conseruari possit. Col. II, 22. 23. Hisce periculis ita obicem
 ponit Vnctio S. Spiritus in animis obsequiosis, vt contra
 πλεονεξίαν eos imbuat ἀτακεία & ἀπλόγητι mentis, 1. Tim.
 VI, 6. 2. Cor. IX, 8. 11. contra voluptates carnis temperantia
 & abnegatione, 1. Cor. VII, 29. seqq. 2. Cor. VI, 10. contra su-
 perbiam & mentis supercilium humilitate & simplicitate,
 Rom. XII, 3. 1. Pet. III, 3. 4. 5. contra coercionem electitiam
 hilaritate mentis ex Creatoris bonitate percepta. 1. Thess. V,
 16-18. 1. Cor. X, 25. 26. Præterea in regno Naturæ Politia
 externa & vocationes secundariæ varique ritus in vita hu-
 mana occurrunt: Hisce normam verbi Dei non respuenti-
 bus fideles sese non opponunt & subtrahunt, sed submitunt
 omni humilitate & mansuetudine, quin imo magis iniuriam
 patiuntur, quam aliis infligunt. 1. Cor. VI, 7. 8. Quo ipso
 militat & triumphat Spiritus Christi contra tyrannidem dia-
 boli. 1. Petr. II, 12-18. Matth. XVII, 25-27. Conf. Venerand.
 D. Breith. Theses p. 146. 147. Idem obseruat Spiritus Sobrie-
 tatis in decore, moribusque externis secundum internos
 componendis, purgat & præseruat templa sua tam a sche-
 mate & vanitate mundi, Rom. XII, 2. 1. Petr. I, 18 quam asse-
 ctata singularitate Col. II, 18. 23. & regulam suam vbique sug-
 gerit: *Quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque*
iusta, quæcunque pura, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ
famæ, si qua virtus, si qua laus est, hæc indagare. Phil. IV.
 8. Atque vt nunc de ritibus & Ceremoniis Ecclesiasticis
 statim etiam pauca addamus; Adiaphoros siue pædagogicos
 ritus a Minus adiaphoris probè discernamus, necesse est. A-
 diaphoros enim, quatenus verbo Dei non aduersantur, ne-
 que libertatem conscientie destruunt, fideles nec repudi-
 aūt, nec in iis quærunt superstitiose regnum Dei, sed potius
 (infr-

(infirmis conscientiiis tamen sobrie parcendo 1. Cor. X. 32. 33.)
in se & aliis destruere student omne opus operatum circa
eosdem, vtunturque eis tanquam pädagogia ad cultum in
spiritu & veritate exercendum. Phil. I, 18. 19. 1. Cor. XIV, 40.

§. XIII. Denique in regno Gratiae ad latus est homini
totum genus humanum. Huius socialitatem cum effugere ne-
queat, in genere sic erga vnumquemque Spiritu Christi est
affectus, vt in vsu conuersationis non suo honori, commo-
do voluptatique studeat, sed vti omnem erga omnes homi-
nes humilitatem, candorem, veracitatem, fidelitatem & hu-
manitatem in dictis factisque commonstrat, ne pacis & con-
cordiae latro sit vel videatur; (Rom. XII, 18. Gal. V, 15. 16.) ita
e contra haud vlli vel curiositati vel loquacitati, vel familia-
ritati vel credulitati locum cedit. Ps. CXIX, 113. 115. 79. Ps. XLI,
7. Ellit enim illud πολυβέβηκτον: *quilibet habetur pro bono,*
donec probetur contrarium; si vel vltra civilem aestimationem
ext. ndatur, vel tam crude, vt vulgo fit, applicetur. Ierem. IX,
2. 6. Mich. VII, 4. - 6. Prou. XIV, 15. Specialior tamen non mo-
do Ministros Ecclesiae, sed & vniuersum regale sacerdotium
(1. Pet. II, 9) hæc cura premit, vt saluti proximi tanquam
proprie studeant, de qua egregie Augustinus Lib. I. de Doct.
Christ. c. XXII. *Quisquis, inquit, recte proximum diligit,*
hoc cum eo debet agere, vt etiam ipse toto corde, tota anima,
tota mente, diligat Deum &c. Conf. Col. III, 16. Hebr. X, 24.
25. Officium hoc ita præstant fideles, vt propriae abnegatio-
nis non obliuiscantur, ne alios ædificando seipsos destruant
aut dispergant 1. Cor. IX, 27. Sed pro vario statu hominum
proximorum porro fidelibus invicem gignuntur varia offi-
cia rite etiam moderanda: [1] enim *Adultos* & in Christia-
nismo profectiores deprehendunt, qui & abnegationis & fi-
dei charitatisque multum incrementi fecerunt, ideoque cæ-
teris tanquam typus & ὑπόγραμµα sistantur, quorum ve-
stigiis æmula imitatione incedere contendant. Phil. III, 17. E-
nimvero & hic Spiritus Christi vsque consulendus est, ne
caro æmulationem quandam sterilem, seu hypocriticam,
quam vulgo *καυχήσιαν* vocant, supponat. Equidem nul-
las

las patitur Christianismus inducias, & in illo, qui non proficit, deficit. 2. Cor. VII, 1. hinc etiam semper veri Christiani ζηλωται καλῶν ἔργων vt deprehendantur, student. Tit. II, 14. Attamen Spiritus Moderationis vnique suam ἰδίαν δύναμιν explorandam suggerit, quam prius solcite acquirat, augeat & tum sequatur oportet. Matth. XXV, 15. 2. Tim. I, 8. 1. Petr. IV, 10. 11. Ne dicam, multa quoque dari mandata personalia, quæ pro substratis circumstantiis huic probe, illi minus vtilia & necessaria a DEO censentur, vt videre est ex Marc. I, 44. 45. & c. V, 19. 20. 43. Sic etiam in Patrum vitis abnegationis exercitium mirari & imitari fas est quoad veritatem eius, sed non semper quoad externum exercendi modum. Conf. Matth. III, 4. 5. 3. (2) *Infantes* dantur in Christianismo veritatis salutaris adhuc multum rudes, & viis Domini parum assueti: Horum ita curam habet quisque renatorum, vt quidem vias Dei ipsis reliquisque membris Christi melius semper interpretetur, atque sic lacte Evangelii eos enutriet, donec ablactentur, & durioribus cibis adsuescant Hebr. V, 12. seqq.; sed μή εἰς τὸ ὑπερφρονεῖν, καὶ ὁ θεὸς φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν Rom. XII, 3. h. e. non elatione, sed paupertate Spiritus in demonstratione Spiritus & potentiae 1. Cor. II, 4. 5. 1. (3) Succedunt *Carnales κατὰ πνεῦμα* quidem, nec voluntario κατὰ σάρκα, sed tamen quasi κατ' ἀνθρώπον simul adhuc viuentes, h. e. carnis infirmitatibus minus quam par est præoccupati. 1. Cor. III, 13. Hisce dum variis admonitionibus succurrere spirituales ab Vnctione docentur; summa tamen eum mansuetudine & ex σπλάγχνοις οἰκτιρημάτων tacti omne illud tentant, insuper circumstantias Loci, Temporis, Personarum, Modi &c. caute circumspectantes, 2. Thess. III, 14-16, Prou. XXV, 11. c. XII, 17. 18. Eph. V, 15-17. propriæque trabis, peccati scilicet originalis (propter quod ipsimet adhuc omnibus tentationibus sunt obnoxii) haud immemores, Gal. VI, 1-5. Atque idem (4) obseruant circa *Carnales* proæretice tales, omnesque veritatis osiores, tam extra quam intra Christianismi coetum degentes. (Matth. VII, 6. conf. 1. Sam. XXV, 36. 37.) Effugiunt quidem eos, ne
& ipsi

& ipsi participant illorum culpam & pœnam, sed tamen nullam prætermittunt occasionem, qua eos vel verbis, vel vultu & gestibus, vel exemplo suo ex Labyrintho ad viam Christi allicere & stimulare queant, simul etiam recordantes, arma militiæ suæ non esse carnalia, sed potentia ad destruendum Veterem Adamum. 2. Cor. X, 4. 5. 1. Cor. V, 11. Eph. V, 11-13. Iac. V, 19. 20. imo paucis multa, & plurima precibus pro illis intentant. Atque vita quidem & exemplo docentes insimul cauent, ne caro aut gloriosam lucem lucentem in hoc mundo sectetur, aut feruilia protrudat opera, sed vt omnia fiant simplici & innocente corde κατ' ἐπιχορηγίαν πνεύματος Phil. I, 19.

§. XIV. Cæterum, quæ de moderamine Spiritus in singulis Statibus Hierarchicis dicenda forent, facile tam ex supra dictis, quam ex ipsa Scriptura S. erui possunt. Christus raram auem esse pronunciat, si quem seruum aut Oeconomum *fidelem & prudentem* in hisce statibus deprehendat. Luc. XII, 42. Et Lutherus in Comment. ad Genes. monet, *varias larvas maioribus in hisce statibus esse induendas*, non quidem hypocriticas, sed fidei, Charitati & paci inferuientes, quales meditari possunt ex 1. Cor. IV, 21. c. IX, 19-23. Luc. XXIV, 15. 16. 28. seqq. Sed singula in singulis statibus fere eo recidunt, quod Spiritus Moderationis abnegatione seria vbique fundata & renouata fideles [1] in omnibus caute ac circumspecte agere, Matth. X, 16. [2] non quod suum, sed quod aliorum est & Iesu Christi quærere doceat: [3] quod eos ad nutum, exemplum gloriamque Christi tanquam vnici Domini omnia rite vbiuis prosequi releget Phil. II, 4. 21. 2. Cor. V, 15. Quemadmodum de statu Ecclesiastico in Epist. ad Tim. & Tit. de Politico Rom. XIII, inprimis, de Oeconomico Eph. V. & VI. & alibi passim satis superque constat. Conf. Thom. a Kempis de Imit. Christi Lib. III. cap. XXXVI. & XXXVIII. it. c. XI. NB. Ministris Ecclesiæ inprimis in officio sobrie administrando magnum solatium Charisma nostrum præbet. Quod si enim per verum salutis ordinem ipsi Spiritu Potentiæ, Charitatis & Moderationis imbuti fuerint, huncque in omnibus

C insti-

instituitis vnice & rite sequantur; tum facile omnem & præcipientiam, & securitatem, & timiditatem & pudorem naturalem, & denique omnem carnis arrogantiam superare valebunt. Quod ex Loco 2. Tim. I, 7. liquido constat: Timotheus enim ad officium ministeriale publicum constitutus sentiebat quamdam meticulositatem & pudorem naturalem; Hoc carnis vlcus vt excuteret, solatur Paulus dicens, accepisse eum Spiritum Potentiæ siue παρρησίας fidei ad Deum, & Spiritum Charitatis erga se & proximum, vt per eum fugienda fugeret & facienda faceret, committens vni cætera quæque Deo: (Marc. IV, 26-29) Ne autem arrogantia carnis recrudescat, aut seruilis timiditas iterum obrepit, adesse Spiritum iustæ Moderationis, qui & intellectum & voluntatem falsitate & malitia carnis non obrui sinat, sed vnum verum bonum rite dispenset. 1. Tim. II, 15. Huc pertinet integer libellus Lutheri de *libertate Christiana*, Halæ nuperime recusus.

§. XV. Denique *Modus*, quo παράκλησις ille in Christi fidelibus rite gubernat, aliquam declarationem exposcit. Non enim ille modus, quo Deus & Spiritus eius per Christum cuncta in mundo ad suam voluntatem, inuitis etiam impiis & diabolo, sapienter componit, hic obtinet. Quemadmodum & modus ille politicus hic cessat, quo omnia secundum regulas iusti, honesti & decori probantur (quantum & hic ipse, nisi effectum menti & voluntati Dei contrarium gignere debet, a Spiritu Christi sanctificandus est) 1. Cor. V, 12. 13. Luc. XII, 14. Nec denique sufficit, quod aliquis ex frequenti lectione Scripturæ S. dictisque & exemplis sapientum virorum, sine vero applicationis ordine, sagacitatem quandam discretiuam Idealem sibi acquirens, hanc in dictis factisque suis pro Charismate Spiritus S. venditare velit, hoc enim in oculis DEI non nisi monstrum ingens esse potest, Rom. II, 17-23. Sed requiritur, vt, verbo Legis & Evangelii norma conscientiae interna facto, Spiritus S. (qui semper in & cum verbo vnitus est) per hanc normam in omnibus circumstantiis probe diiudicet, quid distent æra lupinis:

pinis: Vt proinde non opus habeant fideles vsque fluctuan-
tes quærere, vtrum hoc & illud rectum & verum, an pecca-
tum sit &c. Iac. I, 6-8. Sed viuis & nitidis litteris in consci-
entia sua iam sanata quasi in Vrim & Tummim voluntatem
Dei bonam, acceptam & perfectam a Spiritu S. insculptam
conspicere possunt & debent. Rom, XII, 2. Hebr. VIII, 10-
12. 2. Cor. III 3. 18. vid. supra §. IV, in fine.

§. XVI. Quo ipso tamen το ἀναζωογονεῖν (2. Tim. I, 6.)
per vera media hic non excludimus. Excitandus enim, con-
seruandus & adaugendus est Spiritus ille intra Renatos [1]
Lectioe & meditatione deuota, & verborum & operum Dei
in Scriptura & Historia S. cum humili applicatione fidei ad
gustandum amorem Dei: Hebr. IV, 2. 2. Tim. III, 15-17. Ps.
XIX, 8. 9. Luc. XXIV, 19. Ps. CXIX, 98. 99. 105. [2] continuo
renouationis exercitio, mortificando carnis arrogantiam &
uiuificando simplicitatem columbinam: Matth. XI, 25. [3] Se-
riis & constantibus precibus cum gratiarum actione coniun-
ctis: Luc. XI, 13. Iac. I, 5. 6. [4] Vigilantia spiritali, ne hosti-
um spiritualium inopinato insultu Spiritus S. contristetur: 1.
Pet. V, 8. 9. [5] Vera abnegatione omnium virium propria-
rum circa singulas circumstantias, 1. Cor. III, 18. vt vera pau-
pertate spiritus corda sint ἀνυπόκοιτοι, in quibus Spiritus
non impurus sed sanctus habitare, & magnalia patrare pot-
est: Luc. XI, 24. Sap. I, 4. 5. [6] Pii colloquiis cum piis ac sa-
pientibus hominibus: Hebr. X, 24. 25. 1. Thess. V, 11. Sir. VI, 35.
36. [7] Sedula meditatione quatuor Nouissimorum. Ps. XC, 13.
Luc. XII, 35-42. seqq. 2. Cor. IV, 16-18. &c. Matth. XXV, 1.
seqq. Quo ergo quis fidelior & ardentior est in mediorum
exercitio, eo maiores Charismatis huius metitur fructus; &
quo remissior contra quis est in eorum applicatione, eo mi-
nus Spiritus Moderationis in omnibus rite dispensare potest.
2. Ioh. v. 8. 9. 2. Pet. I, 4-11. Atque propter hanc ipsam ratio-
nem cum conscientia vel dubia vel infirma aliæque eius affec-
tiones gignantur, sæpe contingit, quod propter has Spiritus
Moderationis quasi in suspensio obiecta aliqua linquat, nec
in totum discernere possit, quæ tamen adhibitis serio mediis
dictis

dictis vel penitus superari, vel saltem moderari possunt. conf.
Gal. II, 11-15. seqq.

§. XVII. Quibus omnibus recte perpensis, facile intelligitur, ab omni, qui hodie vocitatur, Enthusiasmo & Fanaticismo nos plane alienos esse. Quæ in scriptis V. ac N. T. leguntur extraordinaria, ibidem leguntur ita a Deo directæ, ut salua semper manserit communis regula. Gen. XX, 3. seqq. Iob. XXXIII, 15. seqq. c. XXXVI, 10. seqq. Matth. I, 20. 24. c. XXVII, 19. Act. X, 10. Ingens subinde quoque discrimen inter Moderationis Spiritum & Prudentiam mere Politicam perspicitur. Quæcunque enim de illa regulæ & præcepta ex sola Philosophia concinnentur; in praxi tamen & applicatione, nisi Spiritus diuini sanctificatio & directio accedat, effectus spurii & abortus virtutū, menti & voluntati diuinæ plane aduersantes, producantur oportet Ioh. XV, 5. Rom. XIV, 23. Tit. I, 15. Luc. XVI, 8. Quapropter & εὐτραπέλεια, urbanitatem & virtutem politicam valde probatam profanis quibusdam auctoribus significans, Spiritui S. loquacitas & scurrilitas audit, ac valde improbatur Eph. V, 4. Quin imo ex 1. Cor. VI, 4. 5. pater, quod naturali maiore præ cæteris sagacitate pollentes, Spiritu sapientiæ diuino autem destituti, spiritalibus illis propter defectum vberioris scientiæ naturalis alias admodum despectis, in praxi politica longe sint postponendi. Conf. Ioh. IX, 29-34. Sap. VIII, 19. 21. Prudentia autem carnalis, quæ omnia ad propriæ voluntatis ductum, consilium & titillationem machinatur, Charismati nostro directe opponitur, & est inimicitia aduersus Deum ipsaque mors. Rom. VIII, 6. 7. Sap. I, 3. Carnaliter enim sapientibus Spiritus Moderationis stultitia est, quem proinde in Christo & omnibus membris eius acerrime persequuntur, carnis propriæ pruritus & zelum pro summa prudentia & eruditione venditantes. Ioh. X, 20. Ps. LXIV. Sir. XIX, 19. seqq. Conf. Erasmi Paraph. ad 1. Cor. II, 10-16. Summa: Sunt ἐφευγεται κακῶν: Hi vero ad quam classē a Scriptura referantur, cum horrore videas Rom. I, 30. seqq.

§. XVIII. Tandem & *Finis* Charismatis nostri ex prioribus fati quidem iam elucescens, sed paucis adhuc euoluendus accedit. Hic autem pro triplici officio Moderationis Spiritus in homine renato triplex quoque, & primus quidem
respe-

respectu Dei, secundus respectu *proximi*, & tertius respectu *sui ipsius* constituendus est. Quemadmodum enim Spiritus Sobrietatis præsertim totus in eo est, vt fidei parrhesia erga Deum, charitatis habitus erga proximum & sanctimoniam propriam exercitium non imminuantur aut corrumpantur, sed potius Harmonia sobria dispensentur & augeantur; 1. Tim. II, 15. Ita triplices quoque & vberimos quidem fructus inde in templa sua deriuat. Atque respectu *sui ipsius* homo spiritualis in fideli obsequio erga Spiritum Christi finem siue fructum reportat firmioris *Pacis* cum Deo, quæ est supernaturalis illa conscientiam tranquillitas per veram poenitentiam & fidem sub iustificatione orta ex Spiritus S. adoptionis testimonio Rom. V, 1. Hanc conseruat, firmat & adauget Spiritus Moderationis, quando Dux & Auctor regnitis sub fideli obsequio in omnibus institutis existit: 2. Pet. I, 5-11. ita tamen, vt lucta illa Spiritus contra carnem masculine continetur & prosequatur. Gal. V, 17. 2. Tim. II, 3. Quamēte B. Lütke­mannus rythmo germanico belle cecinit:

Wo Fried' ist ohne Leid und Streit,
Da ist gewisse Sicherheit.

Secundus fructus est respectu *proximi* vera salus, quæ vel externa est vel interna siue spiritualis, ratione omnium vocationum secundariarum sub exercitio σωφρονισμῶς resultans. Et (1) Externa, est pax & concordia ciuilis, consistens in animorum vita & moribus haud alienorum amica consensione, ad officia charitatis mutua præstanda, & existit vel inter personas particulares, vel in Regno integro, vel in Ciuitate quadam, ad certas quasdam leges sese restringentibus. Hebr. XII, 14. Hanc Spiritus Christi non tollit nec lædit per renatos, sed potius sanctificat & a corruptione vindicat, vt supra dictum est. Addita tamen hac limitatione, quod pax ciuilis a piis feruetur, nisi alterum pacis membrum contra pietatem, fidem & conscientiam eos pacem inire prætendat. Hac enim ratione fideles norunt, *amicitiam huius mundi esse inimicitiam aduersus Deum*. Iac. IV, 4. Igitur fideles, quod ex ipsis est, cum omnibus hominibus pacem habent, licet etiam vel maxime corporali-

um bonorum suorum iactura fiat; Rom. XII, 18. Matth. V, 39. seqq. Nisi Christus per accidens propter hominum peruersitatem teneatur gladium & varias dissensiones hostiles iudicialiter mittere & permittere. Matth. X, 34. seqq. [2] Interna siue spiritualis salus proximi ex Spiritu Christi moderamine reportanda, est (α) Vnitatis vinculum haud rumpendum, quod fidelium Christi membrorum inter se fidei & Charitatis mutua consensione & harmonia mutuis officiis semper probanda absoluitur. Eph. IV, 2. 3. 31. 32. (3) Aedificatio spiritualis eo lætiori & magis spontaneo animo per unctionem Christi exercenda. 1. Ioh. II, 20. 27. Hæc autem vt proprietantum ad vera membra corporis Christi pertinet, siquidem impii potius destruendi prius sunt quoad veterem Adamum cum affectibus prauis & concupiscentiis suis, quam ædificandi in fide & charitate; Ita late tamen sumta hoc posteriori sensu ad quosuis extendi potest ædificatio. 2. Cor. X, 8. 4. 5. Hanc ergo pacem & concordiam Christianam vna cum ædificatione spirituali mirum in modum itidem fouet & auget Sobrietatis Spiritus, refecando carnis excessum & spiritus defectum in omnibus obiectis & circumstantiis circa eandem obrepentibus, vt ex supra dictis constat. Hinc etiam in Scriptura S. Spiritus & Pax coniunguntur, vt Rom. VIII, 6. Ioh. XIV, 26. 27. Es. LIV, 13. Pf. CXIX, 165. Et sub hac plenitudine verorum fructuum iustitiæ & charitatis per Iesum Christum enascitur tertius finis siue fructus, *Gloria Dei*, Phil. I, 9. II. Ioh. XV, 4. 5. 8. pro qua fideles lucis armis decertant in omnibus etiam infimis vocationibus. Neque enim Gloria Dei animis fidelium vt vagum & sterile σκέλετον est proposita, vt labiis multum de gloria Dei iactitantes huius finem se prosequi falso sibi persuadeant; Sed corda cum labiis ipsorum sunt vera thuribula sacerdotalia, quibus in quacunque victoria de carne erratica & in auia declinabunda reportata (πάντοτε καὶ ὑπὲρ πάντων) Deo vera sacrificia Eucharistica offerunt, quin imo se & alios totos quoad vires & conatus corporis ac animæ omnes Deo per Christum sacrificant in victimam viuam, sanctam acceptamque. Eph. V, 20. 19. Hebr. XIII, 15. Matth. V, 16. Rom. XII, 1.

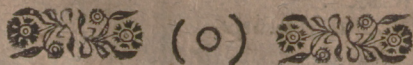
Atq;

Atque hic demum est verus Vſus Donorum Spiritualium & reliquorum omnium, vt iis homo non ſibi ſoli ſapere, nec aliis faſtuoſe placere cupiat, ſed omnia ſumma cum paupertate ſpiritus ad Oceanum illum immenſum refundat, ex quo omnia & nos per ipſum. 1. Cor. III, 7. 1. Theſſ. II, 4-7. Iac. I, 16. 17.

§. XIX. Quæ cum ita ſint, nihil ſupereſt, quam vt illi, qui ſerio illud Rom. VIII, 9. effatum meditantur: *Qui Spiritum Chriſti non habet, non eſt ipſius*: vel de ordine veræ poenitentiae & fidei, quo donum illud incomparabile impetratur, ſumme ſint ſoliciti, vel, ſi impetrarunt, in exercitio mediorum laudatorum, quo foueatur ac mulceatur amicus ille Spiritus, maxime occupentur, vt immanens ſemper fictilia vaſa noſtra cuſtodiat, ne ruptis iis theſaurus fidei & charitatis diſcutiatur. 2. Cor. IV, 7. Deinde maxime opus eſt, vt abrenunciando omnibus propriis viribus, conſiliis & ingenii conatibus noſtris, a Spiritu Chriſti in conſcientia dictamine venice in agendo & iudicando dependeamus. De Socratis genio conſtat, quod eius admonitione quidlibet fecerit & omiſerit. Per genium eius autem nonnulli Spiritum familiarem, multi Angelum cuſtodem, plures Conſcientiam, plurimi vero prudentiam eius intelligunt. Sed quicquid huius ſit; hoc magis Chriſtianorum proprium eſſe debet, vt omnia ad infallibilem Spiritus Moderationis in conſcientia renouata nutum vel faciant vel omittant. *Qui enim ita a Spiritu Dei agi ſe patiuntur, illi ſunt ipſius DEI filii* Rom. VIII, 14. Et tales perfeuerantes DEVS aliquando dignabitur, vt per Spiritum Moderationis ipſum mundum & Spiritus malos iudicent, hircos carnaliter ſapientes ab ouibus ſimplicibus ad ſiniſtram Chriſti ſeparaturi. 1. Cor. VI, 2. 3. Matth. XIX, 28. Apoc XX, 4.

Ipſe Deus Pater propter Filium & per Spiritum ſuum nos omnes adaptet, vt inſeruientes peſſimo & breuiſſimo huic tempori ambulemus caute, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes, in Sui Gloriam noſtrumque ſalutem

Amen!

AD

AD
DISSERTATIONIS PRAESENTIS AVCTOREM.

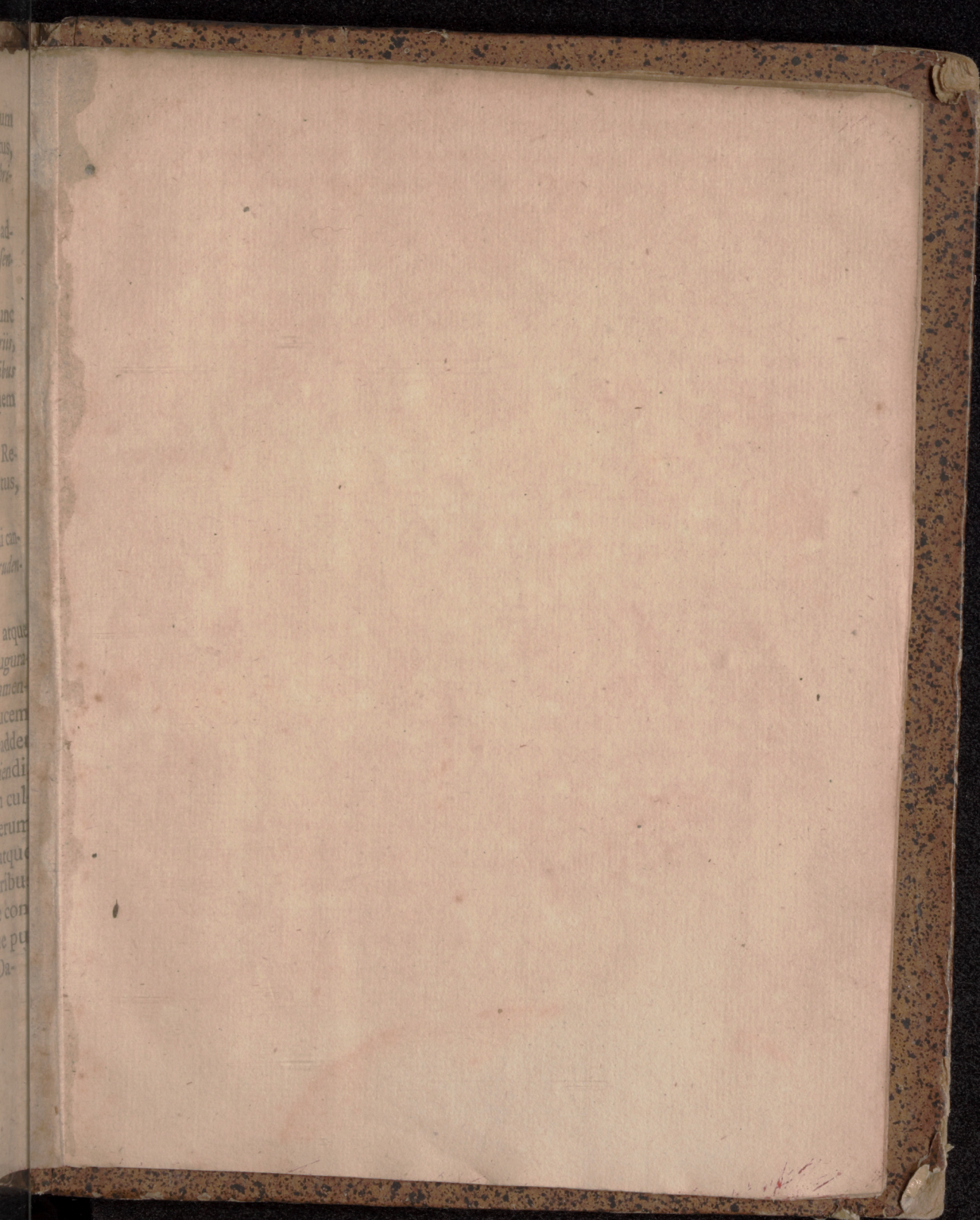
Ostendis, *Amice dilecte*, causas internas praecipue, ob quas tam necessaria nobis omnibus est σωφροσύνη, ut nulla in re carere hac possit ullus vnquam mortalium. Accedit, quod nobis nunc magis magisque incumbere videntur ea tempora, quae maiorem fidei, caritatis, mansuetudinis, tolerantiae & firmitatis animi mensuram requirunt. Ostendis etiam, quantum domestici saltem solatii, quantum praesidium atque munimentum, & robur persistendi contra omnem ἐλικοψυχίαν, in ipsa illa situm sit. Atque id praestitisti pro ratione temporis, quo fuisti constrictus, & pro viribus tuis, quibus libenter putavi acquiescendum fuisse.

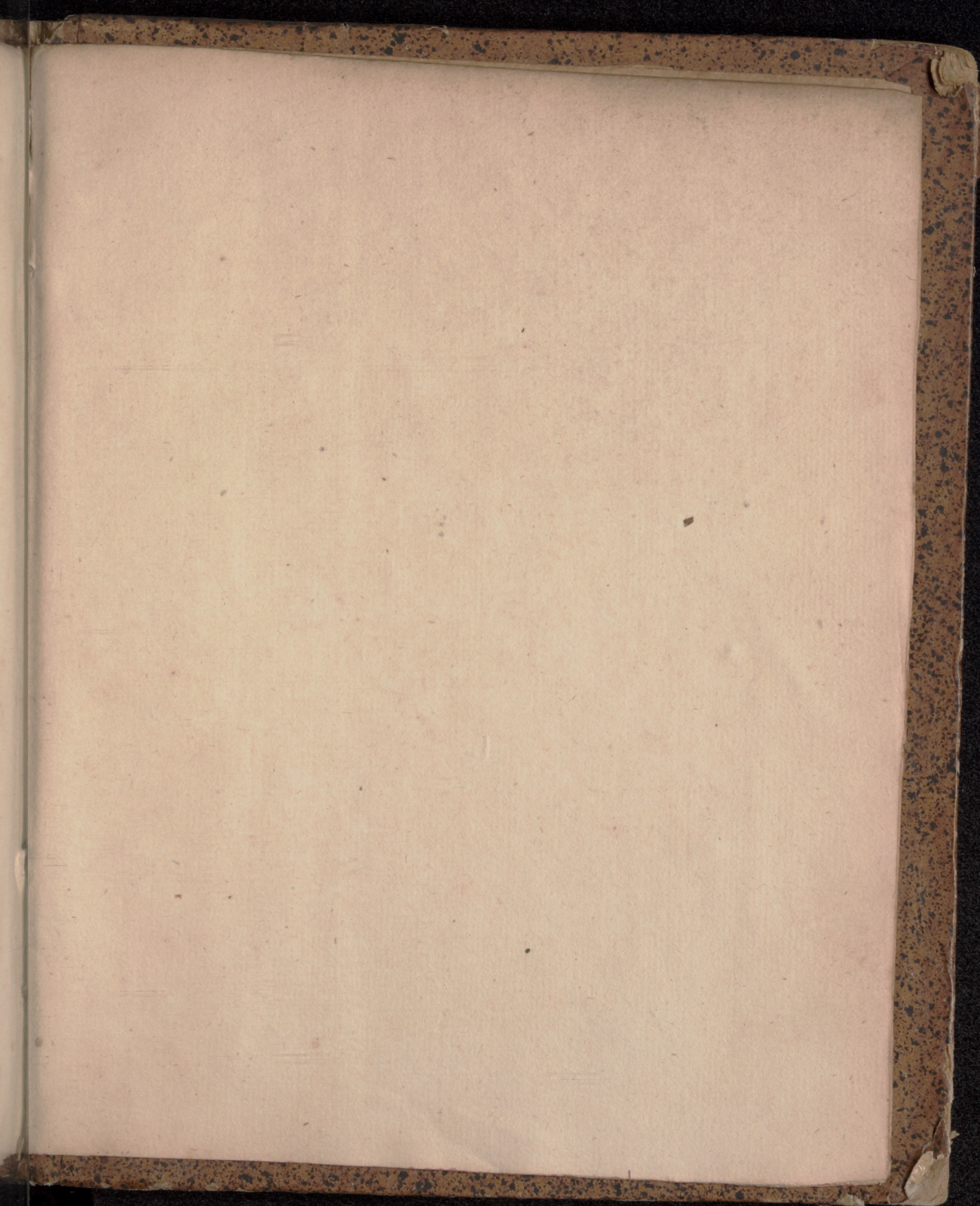
Optime vero factum, quod ad diuinam Spiritus Christi lucem ac regimen omnem causae tantae successum refers, eo ordine ac totius gratiae nexu, ne vel subtili Pelagianismo aut Paganismo, vel aliis daemoniorum illusionibus & confusionibus, aut terriculamentis, locus ullus relinquatur. Inde scilicet pendenda est *sobrietas*, monente Macario, *in omnibus, ne, quae videmur habere bona, in damnum nostrum euadant. Nisi enim ii etiam, qui natura benigni sunt, sibi quam certissimi sint custodes, parum abest, quin per ipsam benigniorem rationem clam abstrahantur; & qui sapientiam habent, sub ea ipsa surripiantur. Oportet ergo, pergit ille, in omnibus partibus* [ad dextram aequae ac sinistram, non

2. Cor. 3, 5. 17. 12, 9. 10. *μὴ ὡς ὅπως, vno tantum modo, nec ὡς ὅπως, in vna tantum parte]* contemperatum esse hominem, benignitatem cum seueritate permixtam habere, totumque confidere in Domino, non seipso. Haec non est equanimitatis affectatio humana, sed vitae ac caelestis disciplinae diuina dispositio, imo Dominicae disciplinae sanitas, & bona fidei valetudo durabilis, quam in mea imbecillitatis contemplatione digero; si Tertulliani verba mutuari licet. Sic quoque salua fuerit hodie conscientia sub Domini benignissimi, quam imploramus indefinenter, sola venia & medela. Tu vero ita praecinctus (1. Petr. I, 13. 2. Petr. I, 3-6. LXX. Prou. XV, 7. 10. 4. 14. 24.) charismata, diuinitus tibi collata, porro foueas, & custodias fideliter!

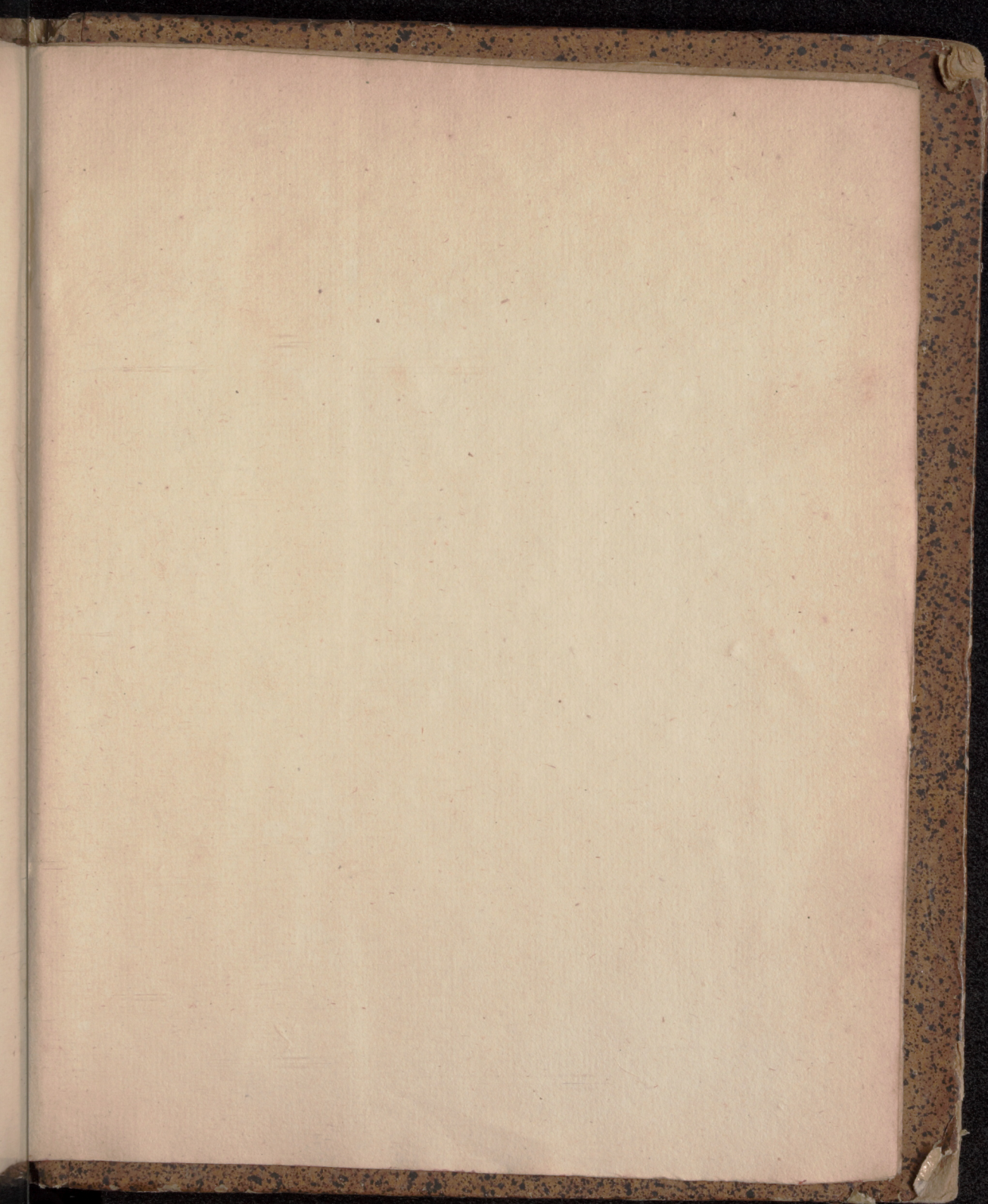
Hale Magdeb. MDCCVII. d. 22. Sept.

PRAESES.

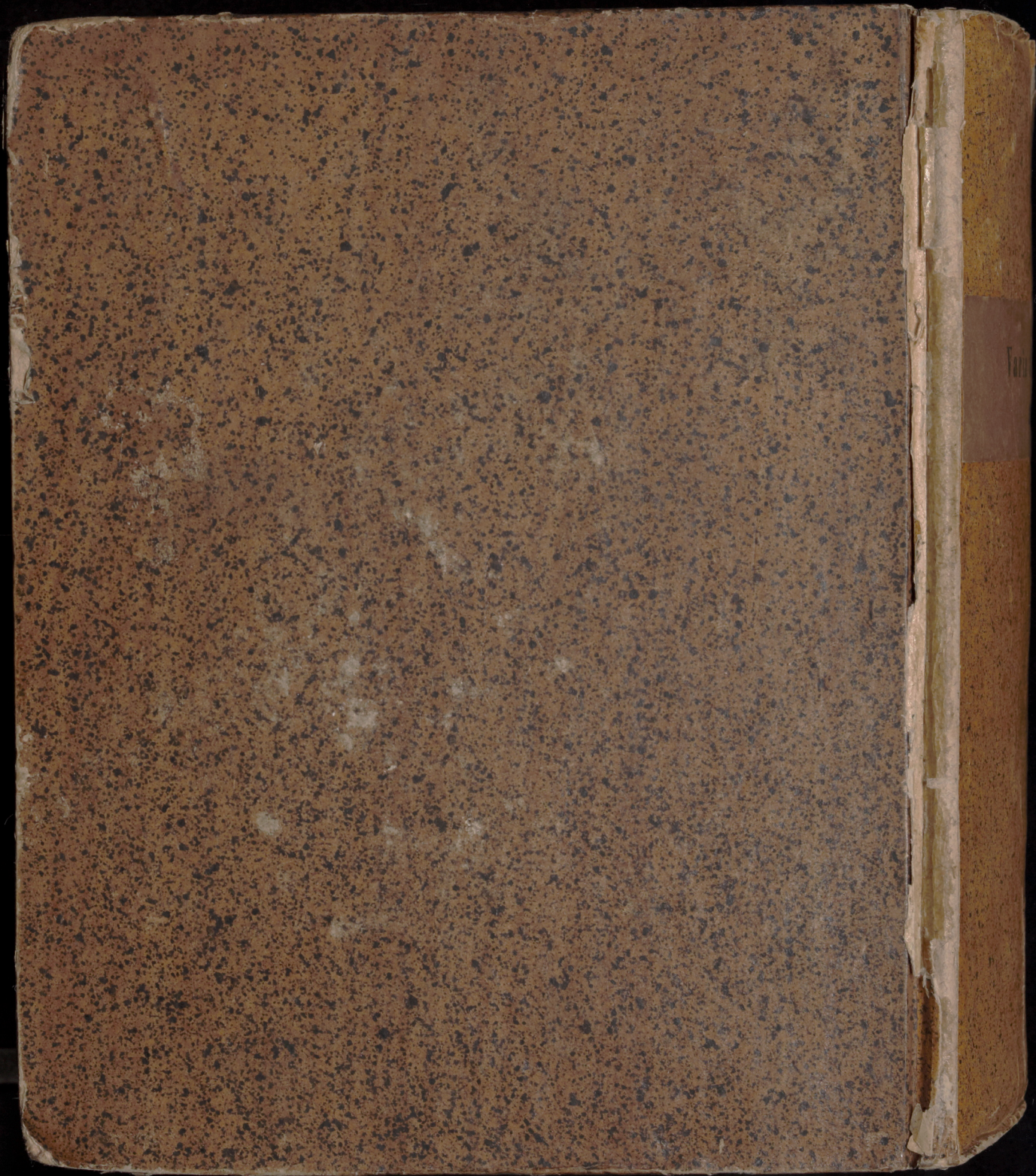

15

Discipuli fuimus optimorum doctorum, qui nobis
 n, & ad pietatem & artium ad culturam feren-
 onstrarunt. Quemadmodum igitur beneuola
 um scholae huius Nutritorum in nos volun-
 tum est, vt rarissimo sane exemplo singula col-
 membra altiore hodie locum occupare iu-
 emori huius in nos ab Amplissimis Patribus hu-
 cae Conscriptis collati beneficii animo conce-
 : Ita etiam doctorum nostrorum, qui in hoc
 yceo nobis viam ad artium culturam ostende-
 ne tanta felicitate, vt iam eorum in locum suc-
 mus, grata nos mente recordari iubet pietas.
 bis optima occasio gratum testificandi illis ani-
 Magnus atque Summe Reuerendus noster
 . JO. JOACHIM. GOTTLOB AM-ENDE,
 us auctoritate, nobis munia, quae sunt deman-
 ni oratione tradet. Gratas ergo nos vicissim
 entes, tum Patronis, tum etiam doctoribus no-
 ur. Quas nos partes singuli explebimus, dum
 strum publice prodiens sermonem recitabit.

CHRISTOPHORVS KRETZSCHMAR, adhuc scholae
 nunc vero Rector rite vocatus, *scholae Rectorem ad exem-
 ris mei beate defuncti Jonae Gelenii formatum* describam.

O. CHRISTIAN. KOEHLER, collega adhuc tertius,
 catus Con-Rector, *selectum ingeniorum in scholis rite insti-
 mendaturus.* Quo facto

III.